

Peter, videč lepo srebrno krono v roki, odgovori naglo: „Vojaki ste siromaki, jaz ne vzamem krone,“ in da denar nazaj. A vojaki mu reko: „Deček, to so gospod, velik gospod, imajo dosti denarja, le vzemi, kar ti dajo.“

„Pa je res to?“

„Res, res!“

A Peter še ne verjame. Poveljnik mu mora pokazati denarnico. „Ali zdaj verjameš?“

„Zdaj verjamem. No, pa mi dajte, pa le dva krajcarja mi dajte.“

„Zakaj pa ne krone?“

„Zato, ker vojaki bolj potrebujejo denar kot jaz.“

„No, pa vzemi samo desetico.“

„Tudi ne! Samo dva krajcarja, prosim.“

„Zakaj pa ravno dva krajcarja?“

„Zato, da bom kupil pri Vipavcu zanje jabolk, da jih bom imel pripravljene, če pojde še kak bolni vojak skozi vas.“

Peter je nato zdirjal, tiščeč podarjena krajcarja v roki, nazaj proti vasi. Poveljnik je gledal za njim in rekel: „Vrli deček to!“

Vojaki so mu pritrjevali strme.



Stari konj.

Spisal *Mihael Levstik*.



Koncem vasi pred krčmo je stal star konj, privezan ob vrtno ograjo. Suh je bil, neznansko suh, da bi mu lahko preštel vsako rebro na koščenem telesu. Koža mu je bila na mnogih mestih oguljena, polna napol zaceljenih ran, ki mu jih je vdrgnilo trdo uprežno jermenje ali pa mu jih je vsekal bič neusmiljenega gospodarja. Trpel je siromašni konj vse svoje življenje — prav kakor kamen na cesti. Starost in glad sta ga spravila ob telesno moč, lepoto in gibčnost. Zaradi prenapornega dela v človeški službi je izgubil celo vid: oslepel je na obeh očeh.

Ker trpin ni bil več za delo, so mu odločili konec, kakršen je večinoma namenjen tem, v mladosti sicer tako lepim in koristnim živalim. Izročili so namreč ubogo konjsko paro konjaču, in ta ga je bil privezal tukaj, sam pa je stopil v krčmo.

Bilo je ravno ob treh popoldne. Otroci so se vsipali iz šole. Neko-liko neotesanih dečkov pridrvi po ulici proti krčmi. Ko zagledajo pred gostilnico kljuse, zaženo silen krik: „Glejte, glejte, Markovčev Rjavec!“

Hipoma obstopijo konja, ki je na treh nogah klavarno stal ob ograji in žalostno povešal mršavo glavo. Začnó se grohotati na vse grlo ter sirovo norčevati iz onemogle živali.

„He, Rjavec, koliko reber imaš?“ vpije Šimonov Blažek in ga s pestjo bije po rebrih.

„Povej, stara kost, kdo te je!“ kriči Brčonov Matijec in ga vleče za grivo, dobro vedoč, da je uboga žival slepa.

„Stopi na vse štiri!“ se zadere Jankovčev Martin ter ga z jermenom udari po križu.

Trpinčeni Rjavec se je vsakokrat zdrznil, kadar se ga je kateri izmed fantalinov občutljivo dotaknil, ter ježno dvignil glavo, a vsvesti si svoje onemoglosti je takoj zopet uklonil vrat in klecnil z zadnjo nogo.

V tem zapazijo dečki konjača, ki je skozi okno pogledal k živali.

„Aha“, zakriči Brčonov Matijec, „Rjavček je že v rokah mrzlemu mesarju!“ In razposajeni, neusmiljeni dečki se še bolj norčujejo in grohočejo nad ubogo živaljo.

„Veste kaj,“ pravi Šimonov Blažek, „nekaj žime mi Rjavec pa še vendar mora pustiti, preden odide z mrzlim mesarjem. Prav mi pride pozimi, ko bomo lovili ptiče.“

To rekši, stopi za Rjavca in ga prime za rep, da bi mu izdrl žime. Ali v istem hipu udari konj in telebi poredneža ravno v obraz s toliko silo, da se deček kakor snop zvrne po fleh. Hipoma mu je obraz ves krvav. Razposajenci ostrme, potem pa se razprše med silnim vpitjem na vse strani.

Iz krčme priteko gostje, in eden brž dvigne nezvestnega Blažka. Silen udarec razjarjene živali mu je izbil vse sprednje zobe in presekal ustnici do kosti.

„Siromak“, pravi krčmar, „skaženo mu bo lice za vse življenje!“

„Prav se mu godi“, pravi konjač, ki je prej skozi okno opazoval početje otrok, „bo vsaj pomnil, da je treba spoštovati starost tudi pri živalih!“

Želja v pozni jeseni.

Utlahnile so drobne ptice,
le zdajpazdaj zakraka vran.
Jesen, zagrnjena v tenčice,
dospela sredi je poljan . . .

Nagnila se je zadnja cvetka,
umiril jo je mrzli dih.
Priroda vsa je kakor kletka,
ptic polna — misli žalostnih . . .

Jaz planil bi v valove modre
na dnu morja, kjer solnce spi,
odstrigel bi mu zlate kodre —
spomin na mlade, solnčne dni.

Ža kodri solnčnimi hitela
z menoj kraljica bi pomlad:
razkošna radost zaživela
sred pustih naših bi livad!

Fran Žgur.